

Шеремет О.В., Шеремет А.М. Технології інформаційного освітнього простору Національного центру «Мала академія наук України» як засіб організації науково-дослідницької роботи вихованців гуртків Чернігівської Мало академії наук учнівської молоді	86
Юденкова О.П., Гончарова Л.П. Формування інформаційно-цифрової компетентності здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти засобами ІТ-простору (на прикладі ДНЗ «Міжрегіональне ВПУ ПІТ»)	88
НАУКОВИЙ ЧАТ 3. ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ: НАСТУПНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ГАЛУЗІ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ	94
Богданова В.О., Чиріак Л.Л. Потенціал дисципліни «Інформаційна безпека» з формування цифрових компетентностей у підготовці майбутніх економістів	94
Бур'ячуж А.В. (науковий керівник Т.Б. Самонова). Фінансова звітність - інструмент управління підприємством	96
Карлова О.А. Інноваційні трансформації освіти в умовах соціально-орієнтованої економіки	98
Кірюк О.І. Напрями розвитку адміністративного персоналу	99
Кравченко Л.О. (науковий керівник А.Ф. Тупчії). Ліквідація основних засобів в управлінні підприємством: особливості документального оформлення	101
Меклюбіре Р. Аналіз інноваційного підходу до економічної освіти з урахуванням вимог конкурентного ринку	103
Наддурій В.В. Використання бізнес-симуляторів при формуванні компетентності підприємливості	105
Самойлова М.О. (науковий керівник А.Ф. Тупчії). Власний капітал: особливості його формування та обліку	107
Резванка М.У. Сучасні виклики до умов професійної підготовки фахівців галузі управління та адміністрування в закладах вищої освіти	110
Ткаченко Я.М., Гурман Н.Н. Використання баз даних як особливих об'єктів авторського права	112
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	114
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	117
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	119
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	119
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	121
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	123
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	125
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	127
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	133
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	135
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	137
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	139
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	141
Ткаченко Я.М. Формування базової компетентності майбутніх фахівців з обліку і управління підприємством: особливості звітності в оподаткуванні	142
НАУКОВИЙ ЧАТ 5. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	145
Авшенюк Н.М. Професійна і особистісна компетентність сучасного фахівця	145

Андрощук І.М. Підвищення кваліфікації слухачів у закладах післядипломної педагогічної освіти в умовах сталого розвитку інформаційного суспільства	147
Баніт О.В. Коучинг як практичний інструментарій професійного розвитку топ-менеджерів	150
Баранова Л.М. Кроскультурні особливості професійної інтеграції вчителів-іммігрантів у Канаді	152
Ващенко Л.І. Неформальна освіта дорослих в умовах сталого розвитку суспільства	155
Говорун І.В. Інноваційні форми професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у Федеративній Республіці Німеччині	157
Гудлевська К.В. Угорський досвід використання інформаційних технологій в освіті дорослих	159
Гришко В.В. Розвиток університетів третього віку в умовах сталого розвитку інформаційного суспільства	161
Дика Н.М., Шіфренко О.В. Психологічні умови розвитку духовної культури вчителів української мови	163
Застело О.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні рівнів діагностичної компетентності викладачів іноземних мов закладів вищої військової освіти	165
Ігнатюк О.М. Психологічні технології кар'єрного консультування педагогічних працівників	167
Калюжна Т.Г. Формування андрагогічної компетентності викладачів освіти дорослих у процесі професійної підготовки	169
Калал М. Підготовка викладачів з підвищення STEM-кваліфікації	172
Котун К.В. Розвиток освіти дорослих у Фінляндії	174
Лук'янова Л.Б. Неперервна освіта в умовах сталого розвитку інформаційного суспільства	176
Луначек В.Е. Професійний розвиток працівників загальної середньої освіти в сфері інтелектуальної власності	178
Маслова Т.В. Роль і завдання сучасного вчителя у світлі польських досліджень	179
Острікова М.В. (науковий керівник О.П. Лучанінова) Особливості професійної освіти дорослих у сучасних умовах розвитку суспільства	182
Султанова Л.Ю. Полікультурна освіта майбутнього викладача в умовах сталого розвитку інформаційного суспільства	184
НАУКОВИЙ ЧАТ 6. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ І ПРИКЛАДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РОЗВИТКУ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	187
Дем'ян І.П. Впровадження елементів дуальної освіти у практику навчання професії	187
Литвин О.В. Педагогічний дизайн дистанційних курсів як шлях до дуальності навчання в закладі вищої освіти України	190
Литвин С.В. Дуальна освіта - необхідність чи данина моді?	191
Савченко І.М. Перші кроки реалізації в Україні дуальної форми освіти в контексті підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих робітників для інноваційної економіки	193
Флуерар В. Особливості розвитку мисливих процесів у контексті інтелектуальної діяльності учнів молодшого шкільного віку	197
НАУКОВИЙ ЧАТ 7. НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОННОЇ ОСВІТИ: ЗАСОБИ, МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, СЕРЕДОВИЩА	203
Альсадун М.А. Організація самостійної роботи майбутніх журналістів Іраку на основі педагогічного сайту	203
Барвіцька Г.К. Електронний підручник як інноваційний засіб у навчанні	204
Гермак О.Л. Особливості моделювання електронного підручника «Електротехніка з основами промислової електроніки»: професійна підготовка майбутніх електромонтерів	207
Гордієнко Т.Г. Технологія проектування smart-комплексу «Технічне креслення»	212
Гуменний О.Д. Технологія проектування smart-комплексу навчального предмета	213
Гуралюк А.Г. Створення електронного підручника з використанням онтологічного підходу	215
Кальной С.П. Веб-редактор сценаріїв бази знань як засіб дистанційної підтримки процесу підготовки та використання навчальних ресурсів	218

2025 році за прогнозами ООН кількість літніх людей у світі досягне 1,2 млрд. осіб [2, с. 299].

Невтішні прогнози стрімкого старіння населення спонукають українських вчених звертати увагу на зарубіжний досвід створення та розвитку університетів третього віку, з метою покращення соціальної та економічної ситуації людей похилого віку.

Серед організацій, які заслуговують на увагу: Elderhostel в США, the Senior Studies Institute of the University of Strathclyde в Шотландії, Zentrum für Allgemeine Wissenschaftliche Weiterbildung в Німеччині, Pontificia Universidad Catolica de Chile в Чилі та інші інституції в багатьох країнах світу.

У Великій Британії фонд «Третій вік» представляє організацію «Університети для третього віку» (U3A), який надає допомогу в організації освітнього процесу й адміністративну підтримку як органам управління, так і індивідуальним членам, сприяє розвитку мережі U3A по всій країні.

У Франції існує три незалежних напрями навчання дорослих:

- перший започатковано на засадах традиційного сільського навчання, й нині його визначають як культурно-дозвіллевий;

- другий – це сфера освітньої діяльності профспілок;

- третій охоплює професійне навчання, яке протягом останніх двадцяти років інтенсивно розвивалося й почало домінувати. Саме ця галузь освіти дорослих переймається освітою інвалідів і пенсіонерів.

У США концепція освіти похилих людей має назву elderhostel. Її фундатором є Мартін Ноултон, який впровадив програму, що поєднує навчання, подорожування й пригоди і сприяє залученню людей похилого віку до навчання, а також підтримує процес самоосвіти. Це дає можливість познайомитися з новими людьми, побачити нові місця, здобути нові знання. В Україні, як зазначає Л. Лук'янова, освіта людей похилого віку набуває нині дедалі більшої уваги. У «Концепції освіти дорослих в Україні» наголошено на необхідності розробки нової філософії сприйняття старіння населення та стратегії забезпечення старості в життєвому циклі кожної особистості [1, с.10]. Слід зазначити, що освіта літніх громадян є показником рівня розвитку культурного, морального, наукового, технічного потенціалу країни.

Відтак, належним чином організована освіта людей похилого віку може виступати як засобом соціального захисту і психологічної стабільності, так і способом інтеграції в комунікативний і культурний простір, і розглядатися як активна діяльність, спрямована на самореалізацію особистості.

Використані джерела:

1. Лук'янова Л.Б. (2011). Концепція освіти дорослих в Україні. Ніжин : ПП Лисенко М.М. 24 с.
2. Сопко Р.І. (2013). Становище людей похилого віку в Україні. Вісник Львівського університету. № 7. С. 298–305.

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА

ДИКА

Наталія Михайлівна

n.dyka@kubg.edu.ua

ШКІРЕНКО

Олена Віталіївна

olenavitaliay@gmail.com

Інститут післядипломної педагогічної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

Розглянуто психологічні механізми духовного розвитку особистості: ідентифікацію, децентрацію, рефлексію, трансценденцію, усвідомлення єдності буття. Запропоновано визначення психологічного терміна «духовна культура педагога»

Ключові слова: духовна культура педагога, психологічні механізми духовного розвитку особистості.

Рассмотрены психологические механизмы духовного развития личности: идентификацию, децентрацию, рефлексию, трансценденцию, осознание единства бытия. Предложено определение психологического термина «духовная культура педагога».

Ключевые слова: духовная культура педагога, психологические механизмы духовного развития личности.

The psychological mechanisms of development of personality: identification, decentralization, reflexion, transcendence, awareness of existential unity are considered. The definition of the psychological term «spiritual culture of a teacher» is proposed.

Keywords: spiritual culture of a teacher, the psychological mechanisms of development of personality.

Розв'язання економічних, суспільно-соціальних, політичних проблем сучасності висуває перед системою освіти завдання не тільки навчити, але й виховати молодь, яка має стійкі духовно-моральні стандарти, сформовані загальнолюдські цінності, розвинутий духовний потенціал. В умовах життя сучасного суспільства значно підвищилися вимоги до особистості педагога, який має бути носієм знань, цінностей і духовної культури. Духовну культуру педагога варто розглядати як спрямованість та орієнтацію у професійній діяльності на базові цінності людства – Істини, Добра, Краси, Любові, які допомагають перетворити духовно-моральні знання на особистісне утворення, на внутрішнє прийняття особистістю високодуховних ідеалів і стандартів. Це перетворення означає виникнення у свідомості моральних орієнтирів – норм, що вказують шлях особистого рішення педагогічних проблем. Духовна культура і цінності стають критеріями у вирішенні повсякденних питань справедливості, належного, припустимого і заборонного, породжують бажання і прагнення до рефлексії, саморозвитку і самовдосконалення [1].

Узагальнюючи роботи Л. Божович, В. Давидова, Г. Костюка, О. Леонтьєва, Н. Павлик, Е. Помиткіна, О. Радзімовської, В. Рибалки, З. Становських та ін. науковців, логічним є, на наш погляд, зазначити, що розвиток духовної культури особистості мають за основу психологічні механізми духовного розвитку особистості: ідентифікацію, децентрацію, трансценденцію, рефлексію, усвідомлення єдності буття.

У сучасній психології поняття ідентифікації розглядається як механізм постановки суб'єктом себе на місце іншого, що проявляється у вигляді занурення, перенесення індивідом себе у поле, простір, обставини іншої людини та призводить до засвоєння її особистих смислів. Враховуючи

специфіку роботи вчителів, слід зазначити, що ідентифікація педагога – спроможність ототожнювати себе з різними категоріями людей у процесі комунікації, вміння поставити себе на місце вихованця та зрозуміти його потреби, мотиви, цілі; прагнення усвідомити ієрархію цінностей дитини, вміння швидко набувати додаткової компетентності, здатність прийняти у свій внутрішній світ вищі духовно-моральні принципи як власні цінності, спрямованість на дотримання духовно-моральних норм.

Завдяки ідентифікації з іншими відбувається децентрація особистості – механізм подолання егоцентризму, споживацтва, суб'єктивізму – здатність враховувати інтереси інших, здібність до співпраці, вміння прислухатись до думки, поради співрозмовника тощо. Вивченню децентрації присвячено, зокрема, праці Ж. Піаже, І. Беха, Т. Пашукової, Е. Помиткіна, К. Скороходько, В. Хомік. Децентрація допомагає педагогу адаптуватися в колективі співробітників, переорієнтувати своє мислення на потреби оточуючих, запобігти або подолати професійну деформацію, здійснювати взаємний обмін позитивним досвідом з колегами, посилити самоконтроль, самокритичність, сумлінність, рефлексію.

Завдяки рефлексії особистість здатна до усвідомлення, оцінювання своїх дій і поведінки, виходячи з передбачення відповідних реакцій іншої людини, – зазначає З. Становських [3]. Значення рефлексії у життєдіяльності особистості важко переоцінити, адже будь-яка діяльність має співвідноситися з усвідомленням мотивів і смислів, отже – бути осмисленою. «Самопізнання, рефлексія життєвого досвіду сприяє упорядкуванню системи цінностей особистості, допомагає їй у змінних соціальних умовах відстоювати головні життєві принципи, зберігати цілісність», – вважає Е. Помиткін [2]. Рефлексія – процес пізнання особистих психічних станів. Завдяки рефлексії особистість педагога заглиблюється у свій внутрішній світ, пізнає себе, аналізує свої думки, потреби, мотиви дій, осмислює свої найцінніші риси характеру як важливих факторів ефективної роботи з дітьми, усвідомлює передумови, закономірності, механізми педагогічної діяльності, оцінює власні можливості в складних ситуаціях, осягає смисл свого життя, формує моральні принципи і духовні цінності.

Незважаючи на важливість виокремлених психологічних механізмів, слід констатувати, що вони не повною мірою забезпечують розвиток духовної культури особистості. Прагнення до абсолютного, досконалого, ідеального є наслідком актуалізації психологічного механізму трансценденції. У філософському словнику поняття «трансцендентний» (лат.) трактується як той, що знаходиться поза межами [4]. Трансценденція сприяє розвитку внутрішнього світу, допомагає вчителю краще співвіднести категорії минулого, теперішнього і майбутнього, впоратися з явними труднощами професії, протиріччями життя, розвинути потенційні можливості, звільнити творчу енергію, піднятися над буденністю, вивести життя на конструктивний вектор спрямованості, розвивати свій духовний світ, відчувати та усвідомити буттєву єдність. Усвідомлення буттєвої єдності починається з встановлення добрих

стосунків з учнями, батьками, родиною, друзями, коханою людиною, колегами, соціальними групами, які можуть розширюватися до масштабу людства, Всесвіту. Виходячи із зазначеного, усвідомлення буттєвої єдності дозволяє вчителю долати ізолюваність, інтегруватися у професійну спільноту та загальнолюдські надбання, збагатити ціннісно-смыслову сферу, досягти гармонію з оточуючим світом, трансформувати духовні цінності в особисті переконання.

Отже, розвиток духовної культури особистості педагога має за основу психологічні механізми (ідентифікацію, децентрацію, рефлексію, трансценденцію, усвідомлення буттєвої єдності), які здатні допомогти вчителю усвідомити ієрархію своїх цінностей та цінностей іншої людини, інтегруватися у професійні та загальнолюдські надбання, здійснювати обмін позитивним досвідом, подолати ізолюваність, досягти злагоди з самим собою, з мікро- і макросоціумом і діяти згідно «Золотого правила» – існуючого загальнолюдського духовно-морального закону. Подальші дослідження в цьому напрямку передбачають розробку методичних рекомендацій для педагогів щодо розвитку духовної культури особистості.

Використані джерела:

1. Психологічні засади розвитку духовної культури педагогічного персоналу: [кол. посібник]. Кіровоград: Імекс-ЛТД. 2013. 174 с.
2. Помиткін Е.О. Психологічні закономірності та механізми духовного розвитку дітей і молоді: дис. ... д. психол. наук: 19.00.07. Київ. 2009. 438 с.
3. Становських З.Л. Розвиток рефлексивної культури учнівської молоді. Теорія і практика особистісно-орієнтованої освіти: [мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (8-10 квітня 2003 р.)]. Запоріжжя: Просвіта. 2003. С. 55-59.
4. Філософський словник (1986) [за ред. В.І. Шинкарука]. Київ: Голов. ред. УРЕ. 800 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕННІ РІВНІВ ДІАГНОСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВИТИ

ЗАСТЕЛО
Ольга В'ячеславівна
zolga777@ukr.net

Васильківський коледж
Національного авіаційного
університету

м. Київ, Україна

Розглядаються питання цілеспрямованого розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів, застосовуючи сучасні математико-статистичні методи, реалізовані за допомогою ІКТ.

Ключові слова: діагностична компетентність викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів, іноземна комунікативна компетентність військовослужбовців, ІКТ.

Рассматриваются вопросы целенаправленного развития диагностической компетентности преподавателей иностранных языков высших военных учебных заведений, применяя современные математико-статистические методы, реализованные с помощью ИКТ.

Ключевые слова: диагностическая компетентность преподавателей иностранных языков высших военных учебных заведений, иноязычная коммуникативная компетентность военнослужащих, ИКТ.